

1. Кравець В., Гордієнко О.А. Диференційований підхід до учнів початкових класів на уроках вивчення частин мови // Підготовка фахівців у контексті становлення Нової української школи / За заг. редакцією В.Є.Литнєва, Н.Є.Колесник, Т.В.Завязун. – Житомир: ФОП «Н.М.Левковець», 2018. – У 2-х ч. – 248 с.+CD. – С.79 – 82.

Кравець Валерія,

студентка 42 групи навчально-наукового інституту педагогіки.

Гордієнко Олена,

кандидат педагогічних наук, доцент

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИЙ ПІДХІД ДО УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ ВИВЧЕННЯ ЧАСТИН МОВИ

Створення сприятливих умов для навчання і розвитку особистості пов'язане зі здійсненням диференційованого підходу до учнів під час навчального процесу. Адже питання диференційованого підходу до учнів у процесі навчання належить до актуальних проблем сучасної школи і є одним із найважливіших із загально-дидактичних принципів, необхідність реалізації якого в шкільній практиці зумовлена об'єктивними причинами. Досвід переконує в тому, що забезпечити формування особистості дитини, засвоєння нею знань з усіх навчальних дисциплін та вироблення в неї практичних умінь і навичок, розвиток її здібностей та обдарувань можна лише шляхом індивідуалізації навчання. Особливого значення набуває індивідуалізація навчально-виховного процесу в початковій школі, адже остання є тим фундаментом, на якому будується подальше навчання та виховання [3, с. 79].

Наші спостереження в школі показали, що здібності різні у всіх учнів. Деякі з них швидше сприймають новий матеріал, інші – повільніше. Забезпечити оптимальне засвоєння нових знань, вироблення мовленнєвих умінь та навичок вчителю допоможе відповідний добір індивідуальних, групових та фронтальних видів роботи. Саме диференціація навчання

допомагає максимально враховувати індивідуально-психологічні особливості кожного учня, зробити навчально-виховний процес найбільш результативним [2, с. 17].

Проблеми диференціації навчання на уроках вивчення мови завжди були у центрі уваги таких науковців, як А. І. Волошин, Б. Д. Грінченко, М. П. Гузик, О. В. Духнович, О. А. Захаренко, В. О. Сухомлинський та ін. Теоретичні основи диференційованого навчання в загальноосвітніх навчальних закладах активно вивчалися з середини ХХ ст. Суттєвий внесок у розвиток цих питань зробили О. І. Бугайов, М. І. Бурда, Н. М. Буринська, С. У. Гончаренко, В. Я. Забранський, М. О. Мельников, Є. С. Рабунський, А. А. Сбруєва, І. О. Сікорський, З. І. Слєпкань, І. М. Чередов та ін. Проблеми диференційованого підходу на уроках рідної мови були в полі зору українських учених М. С. Вашуленка, К. І. Пономарьова, О. Ю. Прищепи, В. О. Мартиненко, С. О. Караман, Н. І. Лунько [1, с. 21].

Враховуючи постійний інтерес науковців та водночас недостатній рівень розробленості проблеми в практиці початкового навчання мови, педагогічну значущість проблеми диференційованого підходу до учнів на уроках вивчення частин мови, вважаємо її актуальною. **Метою статті** є теоретично обґрунтувати організаційно-педагогічні умови застосування диференційованого підходу до школярів на уроках вивчення морфології у початкових класах.

Шкільна практика показує, що кількість дітей, які навчалися на "відмінно" та "добре" в молодших класах, зменшується в старших. Це свідчить про невикористані навчальні можливості, а також про невміння окремих педагогів охопити своїх вихованців продуктивною творчою роботою на уроці. Щоб не допустити відставання школярів, деякі вчителі намагаються після уроків опрацювати те, чого не вдалось на уроці, а це призводить до перевантаження і вчителя, і учнів.

Одним із шляхів подолання вказаних недоліків навчально-виховного процесу вважаємо диференційований підхід до учнів, адже він сприяє

свідомому засвоєнню матеріалу; коригує розумову діяльність учнів; розвиває їхні здібності та стимулює творчість; виховує самостійність мислення; підвищує ефективність процесу засвоєння знань; сприяє усуненню формалізму в оцінюванні знань учнів; привчає учня самостійно працювати.

У процесі нашого дослідження було визначено такі групи учнів.

1. "Сильні" учні мають високий рівень активності мислення. Вони швидше за інших абстрагують та узагальнюють навчальний матеріал. Тому їм не можна пропонувати ті самі завдання, що і слабшим учням. Такі дії вчителя знизять розумову активність дітей означеної групи, їх інтерес до навчання, а також це може бути передумовою виникнення егоїзму в учнів, адже сильніші учні швидко будуть виконувати завдання, ніж слабші, і вважатимуть себе кращими.

2. У "середніх" учнів процес пізнання проходить повільніше. Причини цього – відсутність цілеспрямованості, недостатня мотивація, невміння зосереджуватися на головному, нестійка увага, а також брак системи вивчення навчального матеріалу. Імпульсом для стимулювання пізнавальної діяльності у таких дітей є застосування допоміжних дидактичних засобів, які необхідно використовувати, організовуючи диференційовану роботу.

3. Для учнів із початковим рівнем знань, щоб посилити сприймання змісту навчального матеріалу, необхідні опорні слова і речення, консультаційні картки, навідні запитання й інші допоміжні засоби, які забезпечують перехід до творчості.

У результаті опитування учнів було виявлено, що для дітей найбільші складності з теми "Іменник" викликає розрізнення прямого та переносного значення іменників у реченнях та текстах, а також зміна іменників за відмінками. Аналізуючи відповіді учнів з теми "Прикметник" ми виявили, що діти показують нищий рівень знань під час розрізнення прямого і переносного значення прикметників у реченнях і текстах, а також під час добору синонімів до прикметників. У результаті перевірки знань дітей з теми "Дієслово" ми виявили, що для дітей найтяжчими є вміння правильно

ставити запитання до дієслів, змінювання їх за часами та написання "не" з дієсловами.

Спираючись на положення сучасної психолого-педагогічної та методичної наук, пропонуємо програму застосування диференційованого підходу до учнів початкової школи на уроках вивчення морфології. Головною метою програми є застосування диференційованого підходу до учнів з метою підвищення рівня засвоєння ними морфології; сприяння розвитку особистості учнів початкових класів, зокрема, збагачуючи їх словниковий запас та розвиваючи мовлення та мислення. Означена програма застосування диференційованого підходу до учнів початкової школи на уроках вивчення морфології та виконання поставлених завдань дослідження були орієнтовані на навчальну програму з української мови початкової школи. Змісту та тематика програми був окреслений в межах таких розділів, вивчення яких може припадати на час проходження педагогічної практики: "Слово", "Службові слова" у 2 класі; "Частини мови. Загальне поняття", "Іменник", "Прикметник", "Дієслово" у 3 класі; "Слово. Значення слова. Частини мови", "Іменник", "Прикметник", "Числівник", "Займенник", "Дієслово" та "Прислівник" у 4 класі.

Ми диференціювали дітей 3 та 4 класів по групах за рівнями навчальних досягнень. У 3 класі ми утворили 3 групи. До групи "Ромашки" увійшли учні з низьким рівнем навчальних досягнень, до групи "Волошки" – з достатнім рівнем і до групи "Жоржинки" – учні з високим рівнем навчальних досягнень. У 4 класі ми також утворили 3 групи: "Сунички" – з низьким рівнем навчальних досягнень, "Калинки" – з достатнім рівнем, "Черешеньки" – з високим рівнем навчальних досягнень. Усі групи виконували спеціально розроблені для їх рівня завдання. Для прикладу наведемо завдання, пропоновані учням 3 та 4 класів під час вивчення іменника.

Клас	Група	Завдання та форма роботи
------	-------	--------------------------

3	Ромашки	<p>1. Фронтальна: виявлення на слух з мовного потоку іменників і сигналізування про це плесканням в долоні.</p> <p>2. Робота в групах: на дошці 4 групи картинок з зображенням істот і неістот. Діти в своїх міні – групках мають окремо виписати назви істот і неістот і з будь-якими двома скласти речення.</p> <p>3. Робота в парах: на партах картки зі словами загальними і власними назвами. Дітям потрібно правильно написати велику літеру у словах. Скласти з будь-якими двома речення.</p> <p>4. Самостійна робота: подані іменники на картках і учням потрібно ввести їх в речення.</p>
	Волошки	<p>1. Робота в парах: на інтерактивній дошці дві колонки слів. Потрібно встановити відповідність між іменниками-антонімами.</p> <p>2. Робота в групах: кожній міні-групці на картках подано текст (різні тексти для різних груп). Учням потрібно поставити іменник у відповідній формі та придумати своє закінчення до тексту.</p>
	Жоржинки	<p>1. Робота в парах: дібрати до фразеологізмів іменники-синоніми. З одним скласти речення.</p> <p>2. Самостійна робота: на картках текст, де потрібно замість іменників у дужках поставити їх антоніми.</p>
4	Сунічки	<p>1. Робота в групах: “Асоціативний куш”.</p> <p>2. Фронтально: “Кубування”.</p> <p>3. Самостійна робота: тестування.</p> <p>4. Робота в парах: на картках поставити іменники у відповідній формі.</p>
	Калинки	<p>1. Самостійно: вправи за підручником.</p> <p>2. Робота в парах: підібрати синонімічний ряд до певних слів і скласти з будь-якими двома речення.</p> <p>3. Робота в групах: Вибрати найбільш влучне слово із синонімічного ряду іменників.</p>
	Черешеньки	<p>1. Робота в парах: Замінити словосполучення найбільш влучним іменником -синонімом.</p> <p>2. Робота у групах: на дошці 4 групи зображень з фотографіями, де зображені предмети, слова які позначають ці предмети є багатозначними. Діти мають скласти речення з цими словами, відповідно до їх значення.</p>

Узагальнюючи результати експерименту, ми дійшли висновку, що підвищити ефективність навчання молодших школярів частин мови можливо, якщо застосовувати спеціальну програму диференційованих завдань, при цьому суттєву роль відіграють такі форми роботи, як робота в групах, парах, індивідуальні завдання, інтерактивні вправи. В результаті такої діяльності учні краще засвоюють знання з морфології, прилучаються до самостійного пошуку інформації.

Список використаних джерел та літератури

1. Беляєв О.Д. Диференційований підхід до викладання рідної мови // Дивослово. – 2002. – № 11. – С. 19 – 24.
2. Братанич О.М. Реалізація диференційованого навчання в умовах комбінованого уроку. Посібник у журналі "Рідна школа"– 2000. – №11. – С. 15 – 21.
3. Бутузов И. Т. Дифференцированное обучение – важное дидактическое средство эффективного обучения школьников– М.: Педагогика, 1998. – 200 с.

